essentialibꝫ ⁊ pmanētibꝫ q̃ sunt papat⁹ cardinalat⁹ pziarchatus archiepatus epat⁹. sacerdotiũ hz integrari ex his oibus. sic ꝙ ablata penitus vna tali ptāte. iam nõ maneret ecclesia prout a xpo seminaliter. ⁊ velut in quodã germine suo. pfecte fuit instituta. vt si papat⁹ p imaginatõem pscindatur a reliq̃s ptātibus inferioribꝫ. id quod supest nõ dicit ecclesia. Propterea q̃rere si papalis autoritas sit maior q̃ ecclesia vel ecõuerso. redit in idẽ ac si peteret. nõne totũ maius est sua pte. vel ps minor suo toto. ¶ Proinde seq̃tur. ꝙ si generale cõcilium repũtet vniuersalẽ ecclesiã sufficiẽter ⁊ integre. necesse est vt includat autoritatez papalez. siue papa sit siue desierit esse per mortẽ naturalẽ aut ciuilẽ. Sic dicimus de ptāte romane ecclesie vel sacri collegij. Sic de ptāte epali sic de sacerdotio qõ ẽ ptãs curatoꝝ qui sunt in ecclesia plati minores. ¶ Si vero vellet aliq̃s curiosus inq̃rere. q̃liter hz fieri talis abstractio ptātis ecclesiastice. Etsi sit aliqõ vniuersale reale specificũ ⁊ q̃ditatiuũ. pter omnẽ opatiõez intellect⁹. sicut inq̃rit de anialitate. ⁊ hũanitate. remittim⁹ ad metaphisicã. Concedim⁹ itaq̃ ꝙ abstrahentiũ nõ est mendaciũ fm Arist. licet negauerim⁹ hec vniuersalia realia. sicut nec mathematici mentiunt. siue pũcta sint realiter siue nõ. ¶ Vñ dicim⁹ quãtũ nobis hic satis est ꝙ vniuersalitas est in opatõez abstractõe quã facit intellect⁹ ex rez singulariũ exteriori ꝓgnitõ nevidẽdo qualr ipse res adinuicẽ cõueniũt vel differũt essentialiter vel accidẽtaliter vt q̃libet homo cõuenit essentialr in hoc cũ altero ꝙ est aial rõnale qõ intellect⁹ attendẽs. abstrahit innata sibi virtute. silitudinẽ hanc. q̃ nõ est extra nisi singulariter in singulis hoibꝫ. ⁊ denudat eaz a loco. a tpe. ⁊ ab oñi generaliter accidentiũ ꝓfusione. ⁊ ita remanet vniuersalis/ et absolut⁹ cõceptus hoīs in aīa q̃ nihilominꝰ originat ex rebꝫ ad extra singularibus. Sic de ecclīastica ptāte sentire possumus dũ in se formalr ⁊ absolute ꝓsideraf. Oẽs eni sacerdotes ꝓueniũt in sacerdotio. oẽs epi in epatu ⁊ ita de reliq̃s. ¶ Queret forte aliq̃s quo pacto eccīa romana dicat ea dẽ isto mõ cum ab initio fuerit petr⁹ in anthiochia. Rñsio facilis est fiat abstractio talis a cõnotatiõe loci. ⁊ dicam⁹. ꝙ eccīa romana est illa diocef. puincia vel sedes/ que peculiariter hz regi per autozitatẽ papalẽ. ⁊ eã cõplectitur. Sic veritatẽ hz vulgata voꝝ. vbi papa ibi roma. Nec in dubium verti dz q̃n isto mõ romana sedes ⁊ ecclesia. sit caput. mater. ⁊ magistra ceteraꝝ quia suprema petri ptātem includit.

Consideratio. VIII

Potestas ecclīastica considerata respectiue ⁊ quodãmodo materialr prout applicat ad hoc vel illõ suppositũ dici pt variabilis. ⁊ auferibilis ī casibꝫ multis. Hoc pspicuũ est quotidie dũ fiunt ĩmutatõnes. nũc per nouã consecrationẽ nũc p nouã electõem vel institutõez ministroꝝ. Ita cõseq̃nter dicere possum⁹ de ptāte papali ꝙ mutabilis est ⁊ auferibilis p mortẽ naturalẽ sicut ꝓstat/ vel p ciuilem videlz p depositiõez. saltem q̃ ad plenitudinẽ sue iurisdictõis q̃ depositio qualr ⁊ ex quibꝫ cauf fieri possit latⁿ ī alijs opusculis apertũ est. ¶ Vñ sicut papa renunciare pt papatui. ⁊ dare libellũ repudij ecclesie etiã sine culpa ipsi⁹ sponse. Licet ꝗ facere nõ debeat sine causa. Sic eccīa pōt hũ vicariũ spõsi sui dimittere. ⁊ ei libellũ repudij dare. etiã sine culpa sua licet nõ sine causa. Exẽplificauim⁹ alias in sex casibꝫ in q̃bus ver⁹ papa deponi pt ex culpa sua etiã vbi nõ esset realiter heretic⁹ ad intra/ q̃uis ad extra talis iudicaret. Exẽplificauim⁹ in alijs sex casibꝫ q̃bus deponi pt papa sine culpa sua licz nõ sine causa. etiã pter liberã ei⁹ cessionẽ. Tractatul⁹ intitulari pt de auferibilitate pape ab ecclīa ⁊ incipit. Veniet autẽ dies cũ auferet ab eis spõsus. ꝓpterea breuitatis amor hic ista nõ repetit. ¶ Vez ptātem hãc ecclīastica que respicit institutõz ministroꝝ ecclie a summo vsq̃z deorsum. cõfundit magna caligine cupiditas ambiciosa/ q̃rens q̃ sua sunt ⁊ q̃ crescẽtibꝫ bñficioꝝ dotatõibꝫ impudẽter excreuit. Ita vt vix discerni mõ possit/ q̃d ex primaria institutõe xpi. vel inuariabili iure diuino tenẽdũ sit in hmõi ministroꝝ ordinatõe? Dira siquidẽ q̃ adversum talis ptātis varietas incessit. q̃ ex cronicis summoꝝ pontificũ ⁊ ex tenore generaliũ cõciliorꝝ decretaliũ ⁊ decretoꝝ se ofit. Nec est opusculi pñtis. p hec oia discurrere. Sed dicam⁹ hic aliter esse discernẽdũ in ecclīastica policia. dũ est ordinata ꝓplete

sub quadã explicatõe pfecta ⁊ nũerosa mẽ
bꝛoꝝ suoꝝũ in ministris. p status gradꝰ. ⁊
officia. Aliter dũ ab initio firmata est ec/
clesia in magna tã eccĩasticoꝝ q̃ fidelium
paucitate. velut in quodã semiario vl' ger
mine seu botro. Potuit enĩ tũc rõnabilit
suprem⁹ ille põtifex petrus hr̃e faciliter p/
sentiã ꝛcilij generalis. sicut in electõe ma
thie ⁊ cessatõe legaliũ. Potuit ⁊ instituere
ministros. p diuersas puintias et loca de
mãdato suo. sicut ad eũ facilis patebat ac
cessus. Necvigebat auaricia qꝛ primi pri
mo petebant ad mortẽ. Que oĩa cessant
in hac tã copiosa fideliũ multitudine p⁹
tot iura tot leges tot decreta ⁊ decretales
summoꝝ pontificũ ⁊ generaliũ cõciliozuz
editas ad regẽdã feliciter ecclesiã. Sup
petit hoc loco cõueniẽtissime conciliũ.
Jetro datũ moisi Exo. xviij. qõ sic habet
Stulto laboze ꝛsumeris. tu ⁊ ppl's tuus
qui recũ est: vltra vires tuas est negotium
solus illõ sustinere nõ poteris. Sed audi
verba mea ⁊ cõsilia mea ⁊ erit dñs tecum.
Esto tu populo ĩ his q̃ ad deũ ptinẽt vt
referas q̃ dicunt ad euz/oñdasq̃ populo
cerimonias. ⁊ ritũ colendi. viãq̃ p quã in
gredi debeãt ⁊ op⁹ qõ facere debeãt. puide
autẽ de oĩ plebi viros potẽtes ⁊ timentes
deũ. in quib⁹ sit veritas. ⁊ q̃ oderint auari
ciã. ⁊ cõstitue ex eis tribunos ⁊ centurio/
nes q̃nquagenarios ⁊ decanos. q̃ iudicẽt
populũ in oĩ tpe. Quicq̃d autẽ maꝝ fue/
rit referãt ad te. ⁊ ipsi facilioza tm̃mõ iudi
cent. Leuꝝ q̃z tibi sit ptito in alios onere
Si hec feceris implebis impiũ dei. ⁊ pce/
pta eius potuer⁹ sustinere. ⁊ oĩs hic popu
lus reuertet cũ pace ad loca sua. Quib⁹ au
ditis moyses fecit oĩa q̃ ille suggesserat

⁊ Edocemur ex hac scriptura calamo dei
scripta de multis. Specialiter q̃ si moy/
ses loquẽs deo familiariter sicut amicꝰ ad
amicũ/obediẽter audiuit cõciliũ gentilis
boĩs in regimĩe totꝰ synagoge. q̃ntoma/
gis dz hoc summ⁹ pontifex ad dictamẽ to
tius eccĩe vel generalis conciliĩ suo nomi
ne. Rursus si iudicia minoza reproban
tur in moyse/videamꝰ in summo põtifice
⁊ curia sua/q̃d de tot ꝓbanissimis ⁊ indi/
gnissimis causaꝝ ⁊ litigioꝝ cõtinuis ⁊ an
tĩs occupationib⁹? Quid de beneficiozũ
quozũcũq̃ etiã minozũ collatõib⁹ ⁊ signa
tõib⁹ manu pape? Quid de annataꝝ exa
ctionib⁹? Quid de innũeris similib⁹ dicẽ/
dum indicabit. relicta omni cura solicitu
dine vel studio de omni eo quod spũale ẽ.
quod diuinũ est. qõ deniq̃ fidẽ cõcernit.
⁊ religionẽ xp̃ianã. Concludimꝰ tandẽ
ex dato moisi cõsilio ⁊ pcepto legis deut.
xviij. et ex institutõe xp̃i Mat. xviij. q̃ nul
la fuit hacten⁹. nec erit in posterũ. pnicio/
sior pestis in ecclesia q̃ omissio generaliũ
cõciliozũ ⁊ puincialiũ. vel in re ipsa vel au
ctozitate. Autozitas itaq̃ nulla erit. si so/
lus summ⁹ pontifex oĩa velit inferioꝝ ec/
clesiasticozũ vsurpare institutõnes. iura.
status. gradꝰ. ⁊ officia. Deminerit itaq̃
summ⁹ pontifex. datã sibi a deo ptãtem su
premã in ecclesia ad edificatõem eiꝰ prout
sapiẽs iudicabit. Judicat autẽ sapiẽs de
ptãtis vsu variabiliter/inuariabilis ex ñs
sicut est generale conciliũ. ⁊ hoc pro tem/
pozũ locozũ reliquaꝝ q̃ circunstãtiarum
diuersa qualitate. Teneat ergo suũ iudici
um. ⁊ maneat ecclesiastica policia optimo
regimĩe. quale fuit sub moise gubernata/
q̃m̃ mixta fuit ex triplici policia Regali in
moise. Aristocratica in. lxxij. seniozibus. ⁊
in timocratica dum de populoz singulis
tribub⁹ sub Moise rectozes sumebantur.
Sed opponũt plurimi nolẽtes ad oz/
dinarios remitti ministrozũ ecclesiastico/
rũ institutões neq̃ p electõem. neq̃ p col/
latõez Expertũ est inq̃unt q̃ turbarẽt oĩa
vẽderẽt dissiparẽt. ptim cupiditate carna
li. ptim seculari ptãte tracti. de literaꝝ q̃z
studĩs actũ eẽt. Vel ex in pmpto est m̃sio/
corrigeret summ⁹ pontifex abusus hmõi.
⁊ autozitatis seueritate sup̃ma vigilanter
adhibita. poneret aspera in vias planas
deponeret potentes intrusos de sede. ⁊ ex
altaret humiles. sine prece vel mũere Hoc
est enĩ architectozis officiũ Duz vero pec
cat in his summus põtifex/q̃s ministroꝝ
corrigere. vel presumere vel poterit? Dices
q̃ hoc poterit generale conciliũ. Vide qꝛ
nec crebro. nec faciliter habet. Vix enim
statuit libenter aliquis sibi correctõis iu/
diciũ. Deniq̃ si propter abusus ordinari
orum in ministrozũ institutione putent
aliqui sublatum esse ab eisdem hoc exerci
tium. similẽ in papa ratõnem. q̃ ab eo de/
beat vsus tolli nũc inueniri dicit ab alĩs
maxime dum recipit annatas/ quoniã ex
hac copula q̃diu pseuerauerit oriet ineui
tabiliter/leprosa pestis symonie/ inficiẽs
sua cõtagione. nedũ caput. sz pene singla

ecclesie membra. Superest vt apponatur sicut apponi querit in reformatione puisio.

Consideratio. IX.

Potestas eccliastica si considereturquo ad vsum vel exercitium. illa mutabilis est ⁊ multipliciter variabilis. ¶ Hec consideratio cū duabus precedentibus soluit protinus questionē hāc. Si ptās ecclesiastica sit imediate a deo. vl' mediate ab hominibus. Hā considerādo ecclesiasticā potestatē primo mō concedendū est absq; vlla dubitatōe q̄ illa fuit ⁊ est immediate a deo hoīe xpo. sic q̄ a nullo altero fuit instituta. Nec cōgregatio totius vniuersitatis hoīm. secluso xpo dotuisset sibi ptātem hmōi instituere. quēadmodū potuit vel possz instituere sibi ptātem iperialem sup oēs. ptātem regalē. ptātem ducatuū. comitatuū ⁊ baroniax ⁊ ita de reliqs ptātibus pure secularibus. Non aūt potuisset sibi instituere sacerdotiū. nec papatū sicut habet ecclesia. Nec similiter destituere sicut nec mutare legē xpi. que mutatio sequitur de necessitate. put arguit Apl's. q̄ trāslato sacerdotio necesse est vt legis trāslatō fiat. ¶ Si vero ptās ecclesiastica cōsideretur scdo mō tunc in principio nascētis ecclesie collata est immediate a deo tā petro q̄ apl'is ⁊ discipulis. q̄bus imediate xps cōtulit sacerdotiū super corpus suū verax ⁊ sup misticū vñ ⁊ apl's dicit se recepisse euāgeliū nō per hoīez. ⁊ sil'r misteriū ⁊ mistrationē corpis xpi. Ego inq̄t accepi a dño qd ⁊ tradidi vobis ⁊c. ¶ Et ita consequēter pbabile est q̄ sicut xps imediate cōtulit hanc ptātem primis suis apl'is ⁊ discipulis applicādo. s. eā istis ⁊ nō alijs. sic ⁊ immediate cōcessit vsum. actū vel exercitium. qz dans formā dat cōsequētia ad formā. ¶ Dicimus tandē his nō obstātibus vl' ita se hābitibus q̄ successores petri et aliorū apostolorax de cōi lege. secluso miraculo vel noua reuelatōne. fuerūt ⁊ sunt instituti mediate p hoīes. vt p consecratiōez ⁊ electōem vel aliā institutōne. Vsum similiter vel exercitiū receperūt atq; recipiūt mediate p humanū misteriū vel concessionem.

A ¶ Et forte q̄ ad vsum vel exercitiū ptātis ecclesiastice. sic euenit ipsi etiā apostolis ⁊ discipulis. q̄ post immediatā cōcessionez vtriusq; s. ptātis ⁊ vsus. factā a xpo. p modū crescēte nūero fidelium fuit ad tollendū scisma ⁊ ad exēplar dandū posteris. limitatio facta talis ptātis quo ad vsuz/ ⁊ hoc p petrax summū pontificē de cōsensu totius ecclesie primitiue vel generalis concilij. vt non quilibet posset in quēlibet vti ptāte sua attēta xpi ordinatōne primaria/ q̄ voluit ecclesiā suā regi principaliter sub vno. et ab vno monarchice. sicut est vna fides vnū baptisma. ⁊ vna ecclesia. vnitate capitis. tam primarij q̄ vicarij. qm̄ iste est optimus principatus. p̄sertim in spūalibus ad cōseruatōem vnitatis fidei ad quā obligātur oēs. Non sic autē est de legibus ciuilibus q̄ debēt esse similes. ⁊ eedē apd oēs nationes propter varietatē morū ⁊ conditionū in diuersis puincijs. Quoniā insuper gladius ecclesie/ spiritualis est videlicet excōicatio/ que potest extēdere se q̄ntūlibet in longinq̄s nationes. Aliter est de gladio materiali. Propterea nō oportuit nec forsitan expediuit q̄ in tpali potestate eēt vna pseuerās monarchia p orbē vniuersum sicut de spūali ptāte pdixim⁹ institutū fuisse iure diuino primit⁹ i psona petri Io. vl. Pasce oues meas put sci doctores ⁊ ecclesia tenēdū tradidēt. ¶ Sumamus exēm materiale. cōformē vt tradit dioni. spūali qd inuenit in sole. q̄ fons luis ē nō illuiat⁹ ab alio corpe sed illuians. Deinde sunt aliq̄ que ab eo illuiant ⁊ cōseōnt illuiant. nōnulla vero q̄ illuiant sed illuminādi virtute carēt. qm̄ in ipsi lux occūbit. ¶ Exemplū aliū est in Angelica triplici hierarchia vñ licet quo ad naturā grāz ⁊ gloriā. sit qu. libz angel⁹ imediate formatus a deo. nihilominus q̄ ad exercitiū actuū hierarchicorax q̄ sunt purgate illuiare ⁊ pfice tres primi ordines hierarchisant nō hierarchisati ab alijs. Tres medij hierarchisant ⁊ hierarchisant. Tres infimi hierarchisant. ⁊ nō alios angelos hierarchisant. ¶ Papalis autoritas suo mō cū cardialib⁹ imitat triplicē primā Alterā vero mediam. imitat Patriarchal' Archiepalis. ep̄alis ⁊ sacerdotalis autoritas i hābitib⁹ subiectos sibi Qd ōz ꝓpter curatos. vel etiā ꝓt solos titulares epos carentes plebe. Vltimi sunt istar rtie hierarchie. q̄ hierarchisant in ecclesia sed nō alios autoritatiue hierarchisant quēadmodū sunt populi ⁊ simplices religiosi fm dionisiū.

Consideratio .X.

Potestas eccĕiastica in sua plenitudine est formalĭr ⁊ subiectiue in solo romano pōtifice ¶ Supponitur itaq; pr̃io q̃ licet aliq̃s possit eligi in papā nō sacerdos. sicut eligit aliq̃s in episcopū. Ipse nihilominꝰ appellari nō pōt aut dz summꝰ pōtifex nisi fuerit ī sacerdotem ⁊ ep̃m cōsecratꝰ. Et q̃uis ex electōne posset aliq̃d iurisdictōis bĕre. nō tm̄ habet aū consecratōem in ep̃m plenitudinē ecclesiastice ptātis tam ordīs q̃ iurisdictionis vtriusq;. qd̄ pspicuū est ex terminis.

¶ Dic autē cōsurgit equiuocatio nō modita, ꝓpter dn̄os iuristas qui loquētes de plenitudine ptātis papalis solū loq̃ videtur de ptāte iurisdictōis ex q̃ locutōe videtur hec absurditas sequi q̃ pure laicꝰ imo ⁊ femīa posset eē papa ⁊ hĕre plenitudinē eccĕiastice ptātis ¶ Supponit insup ex iam dictis q̃ ex institutōne xp̄i nullꝰ in ecclesia dz dare vel suscipere gradꝰ hierarchicos q̃ sunt purgare illuīare ⁊ pficere. si nō interuēiat vere vel interp̄tatiue autoritas sup̄mi hierarche: vel monache in ecclesia sancta dei quatenꝰ in ea vitet cōfusio ⁊ optimo regimīe gubernet ad exemplar ecclesie triūphātis, ꝓpter qd̄ dicit Io. in Apo. se vidisse nouā ciuitatē hierl'm descēdisse de celo. Et moisi dictū est Vide vt oīa facias iuxta exemplar qd̄ tibi ostensum est in mōte ¶ Supponit rursus illd̄ ph̄i q̃ actōes sunt suppositorꝫ ¶ Tandē ex his precedentib̄ possumꝰ describendo dicere Q̃ plenitudo ptāt̄ eccĕiastice est ptās ordinis ⁊ iurisdictōis que a xp̄o collata ē su p naturaliter petro sicut vicario suo ⁊ monarche primo, p se ⁊ suis successorib̄ legitimis vsq; in finē seculi. ad edificatōem ecclesie militātis. pro consecutōe felicitatis eterne ¶ Dicit in hac descriptōne supnaturaliter. ad differentiā ptātū vel iurisdictionū. que successorib̄ petri potuerūt cōuenire ex̄ leges humanas ciuiles ⁊ politicas. vel dictamē iuris naturalis. qd̄ vult vt sup̄mus in aliq̄ policia gaudeat multt̄ bonorib̄ ⁊ priuilegīs sup̄ alios vel ex speciali dotatōne seu donatione principū/ ⁊ aliorū secularīū/ vel tandē ex ipsi ecclesie seu conciliorū generaliū fauorabili cōcessione. sicut cōitas pfecta. suo capiti naturaliter dare pōt Cui cōcessionis vna fuit rō nō mala q̃tinꝰ bonorē in interp̄tādis iuriib̄ ⁊ emergētib̄ quotidie dubīs circa regimē eccĕiasticū/ quia facilior est recursus ad papā cum curia sua. q̃ ad ip̄m generale concilīū. Que causa mouit ab initio. reges instituere. ⁊ eis ptātem leges cōdendi ⁊ interpretādi tribuere ¶ Hanc āt distinctionē non attendētes aliq̃ putauerunt oīa que nūc summis pōtificib̄ cōueniūt. cōpetere ex primaria xp̄i institutōne/ ⁊ īmutabili iure diuino qd̄ falsum est/ qm̄ staret aliquē esse vex papā ⁊ pfectū/ q̃ careret actualĭr multis talib̄ priuilegīs et bonorib̄ in q̃bus nō consistit plenitudo eccĕiastice ptātis. qualē in petro fuisse descripsimꝰ/ ⁊ quā nullꝰ boīm ꝑter xp̄m imo nec ecclesia tota cōferre potuit/ ita nec auferre sicut in consideratōne. ix. notatū est ¶ Contendūt nūc aliqui pollētes literis q̃ post institutas p generalia cōcilia regulas sup̄ electōnib̄ faciēdis. ⁊ bn̄ficīs p ordinarios cōferendis iuxta fundatorꝫ intētionē. quēadmodū obseruat̄ de iure pronatus apd̄ laicos. nequaq̃ licitū fuit pape tales cassare regulas. presertī ita generaliter ⁊ passiz p refuatōes. ⁊ aliter sicut visum est a centū annis vel vltra. Non licuit ꝑterea facere. tot ⁊ tales nō obstātias eorꝫ que ꝓstituta sunt in generalib̄ cōcilīs. q̃t et qualib̄ nō obstātīs vti solet passim in bullis suis. adeo quidē. vt Alexāder q̃ntꝰ inductꝰ sit in ꝑtensis q̃busdā bullis ponere nō obstantiā huius saluberrimi ac celebriter obseruari statuti. Q̃is vtriusq; sexꝰ ¶ At vero r̄ndent alī. nō ad originē eccĕiastice ptātis positā a iure d̄ino tantūdē cōsiderātes. q̃ntū respiciūt decretales cuz glos allegatōib̄ cōcordātīs sine numero doctorꝫ vniꝰ ad alterū. vt ouiū gregi mos est. R̄ndēt inq̃ pervnicū verbū. q̃ semper intellexit cōciliū generale. an̄ autoritatē summi pōtificis exceptā esse in oīm cōstitutōe sua qualicūq;. Mirū quia posuerūt isti papalem autoritatē supra cōciliū. aut saltem nō imparē. Est autē certū apud eos/ q̃ par in parē. ⁊ minor in superiorē nō hz imperiū ¶ Benedictꝰ aūt deus qui p hoc sacrosanctū Constan̄. conciliū illustratū diuine legis luīe. dāte ad hoc ip̄m. vexatōne presentis scismatis intellectū. liberauit ecclesiam suā. ab hac pestifera. pniciosissimaq; doctrina. qua semp̄ manēte. perseuerasset semp̄ scisma nutritū ab ea. Declaratum nempe decretumq; est/ q̃ et sine papa generale concilium conuocari. Et a

concilio papa iudicari certis casibꝫ pt. Qꝫ insup habet autoritatē generale cōcilium prescribere leges seu regulas ꝓm q̄s plenitudo ptātis papalis nō quidē in se q̄ semper eadē est/sed in vsu suo moderāda regulandaq̄ est. ¶ Neq̄ putandū est insup cōcilia generalia sic excepisse papalē autoritatē in cōstitutōibus suis. vt eidē pmittere/ reē effrenis libtas/ea destruēdi leuissime/ que tāta grauitate ⁊ digesta sapientū maturitate condita sunt. Intelligit ergo papalis autoritatis exceptio facta/prout occurrēs necessitas. vl euidēs vtilitas postulabat. vbi ptunc recursus ad generale cōciliū non patebat. Alioquin non erat ibi vti plenitudīe papalis potestatis/sz abuti plenissime. ¶ Utrū vero validū fuerit ⁊ ratū quicq̄d ex abusu tali processit diffinire sub vna generalitate/ nō audeo. Scio q̄ multa fiunt iniq̄ multa inexpedienter. multa in deformationē eccl̄ie. que tamen facta tenent. Ceterū videt apponēda per hoc sacrosanctū generale conciliū talis declaratio p quā appareat quo pacto autoritas papal' ⁊ quousq̄ cognoscat excepta/ in constitutōibus vel iā factis/vel de nouo cōdendis. quoniā vt aiūt non est ad p̄terita lex. Oim denicq̄ male gestorū p̄teritis tempibus cessatio vel annullatō. neq̄ facilis neq̄ forte iuridica. ⁊ inexpediens plane videret. ¶ Attendātur regule q̄ sequūtur faciētes ad elucidatōem p̄cedentium de legū vel constitutōem interp̄tatiōe ¶ Prima leges humane dātur ꝓm illa q̄ vt in pluribꝫ accidūt. Quoniā omnes casus pticulares enumerare. ⁊ remediū specialis legis apponere neq̄ possibile est humano legislatori. cū sint in infinitū variabiles. sed nec expedit ꝓpter confusionē fastidiosissimā immo ⁊ perplexā. que ex illa multiplicitate cōsurgeret. Erit autem lex ꝓm ysi. honesta iusta possibilis seruari/ et ꝓm consuetudinē patrie. loco tempiq̄ cōueniens necessaria. vtilis manifestaq̄ ne aliquid p obscuritatē in captōe cōtineat. nullo priuato cōmodo. sed p cōi ciuiū vtilitate conscripta. ¶ Altera regula. leges humane que ferūtur general'/pñt ⁊ debēt exceptionē recipe dum deficit rō legis. qñ videlicet legislator si adesz. vel alius prudens introgatus/exciperet a generali constitutōe casum pticularem. q̄ taliter aut taliter occurreret. Hec autē exceptio multipliciter nominat. qñq̄ Epikeia. sicut ab Aristotele/quādoq̄ Juris interp̄tatio. sicut a legist' quādoq̄ dispēsatio sicut a canonistis/quādoq̄ bona fides sicut a politicis. dicentibꝫ bonā fidez esse vbi nō fit' aliq̄ vnū ⁊ aliud agit. qñq̄ dicit eq̄tas sicut ait ꝓpheta dño. O mia mandata tua equitas hoc est ꝓm equitatē implenda. ¶ Tertia regula. Triplex inuenitur iuris interp̄tatio vel exceptio. Quedā est iudicial' ptāt'. spectās ad legislatorē ⁊ iudices quēadmodum dici solet. Cui est cōdere ei est interpretari. Quedā est doctoralis autoritat'/ spectās ad illos quibꝫ data est autoritate summi pōtificis licentia interp̄tandi scolastice iura vel q̄ sup his interp̄tādis. scia pollēt arte vel expientia iuxta illō Euilibet experto in sua scia credendū est Et iterū. Unusq̄sq̄ bñ iudicat de quibꝫ nouit. Quedā interp̄tatio est ineuitabil' necessitatis. potēs cadere circa quēlibet. dū certitudinalit' videt imminēs piculū suū nisi vi vi repulerit. ⁊ egerit cōtra generalia verba legis. q̄ casu est sine culpa apd deū. q̄ nis dolere debeat q̄ incidit in hāc necessitatē Etsi docere pt legitimis testionijs apd iudicē hūanū absolut' erit. alit' nō. quoniā apd illū idē est de illis q̄ nō sunt. ⁊ q̄ non apparēt. ¶ Quarta regula. Juris interp̄tatio. seu dispēsatō. vel exceptio q̄ est iudicialis ptātis hoc opatur. q̄ agēs. ꝓtra verba legis nō punitur apd hoīes in exteriori foro Sed apd deū in foro ꝓscie. peccabit vteq̄. scz dispēsans. ⁊ cū quo dispēsatur si talis nō fuerit q̄ dispēsat. qualē descp̄sit ꝓpha/fidel' ⁊ prudēs. Fidel' ne ꝓmodū proprīū fauorē vel honorē q̄ si fuerit derelicto dīno vel cōi bono. prudēs vt circūspiciat vndiq̄ rō legis. ⁊ legislatoris intētō ¶ Est ei dispensatio. ꝓmēsuratio seu distributō boni cōis. q̄ le ē lex. ad singl'os ꝓm legis intentōz. put circūstātiarꝫ varietas occurrerit/q̄ dispēsatio si nō fideliter ⁊ prudēt fiat. eā appellat Bern. dissipatōem nō dispēsationē. intellige q̄ ad deū ⁊ conscias. si hoc cōstiterit aut cōstare debuerit Tenet vero freq̄nter apd hoīes ꝓm exteriora iudicantes hec dispēsatio si nō cōtineat errorē aptū. Aut nisi fuerit superiori lege prohibita/q̄ dicitur propter statuta fieri possibilia/circa papal' vsum ptāt' p generale cōcilium. ¶ Quita regl'a Jur' interp̄tatō vel excepto q̄ est doctoral' autoritat' releuat pl'imū. ñ

obedientes nudo legis verbo. tã quo ad iudicia forensia. sicut est ab expẽsis releuatio. q̃ in foro conscie ⁊ diuino iudicio/ p̃sertim dũ sunt doctores famati. plures et eperti in arte sua. ⁊ in morũ honestate probati. Alioquin sepe mentiẽt iniq̃tas sibidum corrupta est p̃ce vel p̃cio Excecãt enim munera. etiã oculos prudẽtiũ Etsi credit Arestotili expientie verba loquẽti Malicia facit errare. nedũ circa cõclusiones elõgatas a primis pricipijs sz in ipismet pricipiorũ moraliũ ianuis. quẽadmodũ reputabat olim latrociniũ apud almanos/ licitũ teste Julio de bello gallico Ac peccatũ innaturalez sordidũ apũd romanos ꝗm aplm ad eosdẽ. Et ita de pliby hoiby datz in reprobũ sensum. p varietate dãnatõis viciorũ ¶ Sexta regula Juris interptatõ vel exceptio. dispẽsatio. silr exigit dũ fit altero p̃dictorũ modorũ iudicialit vel doctrinaliter q̃ habeat duplex intuitus. vnũ ad bonũ diuinũ ⁊ publicũ. Alter ad pticulare cõmodũ illiũ p quo fit iuris interptatio vel dispẽsatio Euenit itaq̃ sepiũ q̃ dũ passim lata rigor legis ex quadã vt fingit cõpassione. ⁊ misericordi cõdescẽsiõe ad aliquos pticulares positos/sub lege/deperit ex altera pte stabilitas ⁊ rigor disciplinę q̃ rigor est p̃cipue in oi lege/seruãdus Docuerũt hoc romani q̃ p̃rios etiã filios occiderunt. q̃ in seipsos rigorẽ legũ suarũ exercuerũt. quarũ disciplina militaris. ⁊ obedientia legalis inuiolata maneret. Docent hoc frẽs Carthus. q̃ sup esu carniũ. vl nũq̃ vel rarissime dispensatõem recipiũt Ac pinde disciplina regularis viget apũd eos quẽ q̃ntũ sit collapsa apud religiões q̃sdã alias passim dispensatiõibus vtẽtes/ videre stuporẽ ⁊ dolor est. Sup qua re iã Bernardi pro tẽpe suo q̃rela nasceba. Quid mõ dicendũ putabimus de tã facili vt appellãt dispẽsatõne p papam ⁊ plados sup iuramẽtis licitis. Sup votis rõnabilibus Super ĩmensa bñficiorũ plalitate. Sup generali concilio nõ obstãtia. Sup priuilegiorũ ⁊ exemptionũ cõe ius priuantiũ ꝛcessionẽ? Quis oia dinumeraret p quę nũcvigor ecclĩastice. ĩmo ⁊ euangelice disciplinę tot vere languit. emarcuit. euanuit? Proui deat sup oibus sacrosctũ hoc Constãtiẽ. conciliũ ¶ Fundat in hac radice stabilitas legũ. q̃ consuetudo est optĩa legũ positiuarũ interpres. ita si neq̃ iuri diuino neq̃ naturali fuerit cõtraria. Fundat ⁊ illud A resto. politisantis. Non esse dandũ premiũ inuenientibus nouas leges. q̃ tuis in se meliores extiterint. qm̃ mutatio legum frequẽs causat instabilitatẽ. neq̃ pmittit eas in cõsuetudinis fixa radice roborari. Hoc aĩadueritãt qui ad oẽm motũ capitis ad omne quod bonũ agi fantasiatũ fuerit/ cõdere satagũt nouas leges/ penas penis adijcere. q̃li sup omni re que bona est si fieret. bonũ sit ⁊ expediẽs legem penalem addere. Non enim res publica regit per si. ¶ Fundat in eadem radice. rõnabilitas abolitõis vel abrogatõis. quarũdam legũ positiuarũ p oppositos mores subditorũ quiversi sunt in naturã ¶ Fundat ⁊ rõnabilitas pmissiõis quorundã malorũ. non vt approbent. sed ne punita ruant in deterius ¶ Fundat ⁊ ius p̃scriptõis puniẽtis ne fiãt incerta dñia/ neglectores rerũ p priarũ ac iuste trãsferẽtes etiã apud deũ ⁊ consciam tale dominiũ in bone fidei possessorẽ ⁊ prescriptorẽ legitimũ.

Consideratio. XI.

Potestas ecclesiastica in sua pleni tudine est in eccl̃ia sicut in fine. ⁊ sicut in regulãte applicatõnem et vsum huiusmõi plenitudinis eccl̃iastice potestatis. p seipam vel p generale concilium ipam sufficiẽter ⁊ legitime repñtans. ¶ Cõstat vtiq̃ datã fuisse petro plenitudinẽ eccl̃iastice potestatis a xpo ad edificationẽ ecclesie sue sicut cõformiter ad apostolũ. ponit descriptio ¶ Propterea loq̃tur August. cum alijs q̃busdam. q̃ claues ecclesie date sunt nõ vni sed vnitati. et q̃ date sunt ecclesie. Et hoc cõuenienter potest intelligi modis quos explicat cõsideratio. quoniã claues date sunt ꝓpter ecclesiam ⁊ vnitatẽ eius/ tanq̃ propter finem. ¶ Potest etiã dici in ecclesia vel in concilio hec plenitudo eccl̃iastice ptãtis nedũ in se finaliter. sed alijs duobus modis videlicet quo ad applicatõem ad hanc vel illã personam. Et quo ad vsum regulandũ/ si fortassis in abusum verti quereret. Constat his tribus modis plenitudinẽ ecclesiastice potestatis esse in eccl̃ia. et in generali concilio tanq̃ in gerente vices eius. Et quidẽ de duplici modo/ prio ⁊ secũdo non est difficultas. Similiter nec de tertio si cõsideremus descriptiõz plenitudis

ecclesiastice ptātis. vbi ponit q̃ data ē ad edificatōem ecclesie. Cū igit summ⁹ pontifex hñs eam subiectiue sit peccabilis/ et possit hanc ptātem in destructōnem velle cōuertere. Sil'r sacrū collegiū qd̄ ei datū est. ⁊ coassistit quasi cōitas aristocratica. non est in grā vel fide confirmatuz. superest vt aliq̄ sit relicta in obliquabil' ⁊ indeuiabilis regl'a ab optimo legislatore christo. Ꝑm quā possit abusus hmōi ptātis reprimi dirigi atq̄ moderari Hec autē regula est vel eccl'ia. vel generale cōciliū Cū cum mediū virtutis aliter nō habeat nisi put sapiens iudicabit. final' resolutio. ad hāc sapientiā fiet ad eccl'iam vbi est sapia indeuiabilis vel ad generale cōciliū ¶ Hic fundant ea multa que p hoc sacrū concilium ⁊ ꝓstituta ⁊ practicata sunt. Ut q̃ papa iudicari pt ⁊ deponi p conciliū Qꝑ eidē in regulatōe sue ptātis q̃ad vsum subijcit ⁊ sibi pt dici Aur ita facis. ⁊ ita de pluribꝫ que recollecta sunt in illo sermone. Prosperū iter faciet nobis de ¶ Possum⁹ ad hāc considerationem addere q̃ plenitudo ecciastice ptātis. si cōsideret in sua latitudine. ipsa nō est in solo papa. nisi quodā modo fontalit. ptātiue ⁊ origialit suo mō Hec enī latitudo ptātis ꝓplectit in se alias ptātes ecciasticas collectiue. a summo vsq̄ ad deorsuz. Et est ī eis plenitudo ecclesiastice ptātis papalis tanq̄ ps integralis in suo toto. ⁊ ita nō est maior. vel superior ad totam ecclesiā. sicut nec ps maior toto. Si vero consideret hec plenitudo in sua sup̄mitate. tūc absq̄ vlla dubitatōe plenitudo ecciastice ptātis papalis. superior maior est ad reliq̄s/ sed iā illd̄ quod reliquū est. nullo pacto pt constituere generale conciliū iuxta illd̄ qd̄ dictū est pri⁹ q̃ generale conciliū in sua rōe formali includit de necessitate. papalez autoritatē siue papa sit siue nō sit. qr si papa est ⁊ vult facere debitū suū de conuocādo ꝓciliū certe debz autorisari p ip̄m. Si vero ptinacit renuit in destructōz eccie. iā tūc agendū ē acsi non eēt ⁊ remaneret ī eccia ptās seipaz ꝓgregādi. ⁊ sibi puidēdi ac ordinandi de ptāte papali. scdōz tertio modis q̃ ad applicationē ⁊ ad vsuz/ sicut de capitulo ⁊ de cano. vel de vniuersitate ⁊ rectore. suo mō
B dicerēt ¶ Sz occurrit difficultas principalis q̃d mortuo papa. vel eiecto. possit ip̄m conciliū ¶ Potest itaq̄ prio consti

tuere sibi papā vnū modo solito p electōz dñoꝫ cardinaliū/ vel alio modo p cōpromissum vel p via spūssancti. si pbabilit ita sperarēt posse fieri q̃ oēs concordarent in vnū Vel forte p expectationē diuini miraculi sicut fuit in electione Mathie. Et de hac pria ptāte concilij non est difficl'tas quin sibi possit facere caput vnū. ¶ Alia multa sunt q̃ papa mortuo vel eiecto pōt exercere conciliū p seip̄m vel p organū aliqd̄ vice oīm/ quēadmodū sepe practicatū est in hoc concilio de diuerſ sentētijs ⁊ decretis respiciētibꝫ exercitiū iurisdictōnis coerciue sicut in vocatōe ⁊ depositōe pape sicut in excōicatione ⁊ interdicto. relaxatōne ⁊ absolutione factū est in causa tridētina ⁊ Argētina. in quibꝫ oīnibus introducit sctā Synod⁹ loq̄ns decernēs diffiniēs Sic inuenit in primis concilijs. tpe apostoloꝫ ⁊ alioꝫ q̃ conciliū loquebat ⁊ non papa etiā dū viuebat Cū dixerūt apl'i ⁊ seniores Act. xv. scribētes acta illi⁹ concilij. Visum est spūisancto ⁊ nob Et simile notat actu. vi. de conuocatōe eccie p. xij. apostolos Et in concilijs generalibꝫ tales iueniunt modi loq̄ndi. Placuit sctō cōcilio. Vel cōciliū diffinit. vel statuit sctm̄ cōciliū vel sacri autoritate cōcilij vel Synodalis ordiatio vigeat Et ita in similibꝫ ¶ Deniq̄ tertio sunt alia q̃ nō pñt exerceri nisi p suppositū determiatū iuxta iā allegatū q̃ actōes sunt suppositoꝫ ¶ Circa q̃ distiguēdū ē. qr vel illa sunt talia. q̃lia null⁹ pt exercere nisi sit papa. nec p ꝓmissionē nec alit Vel sunt talia q̃ ꝓmitti pñt p aliquē vel aliq̄s p q̃s h̄ exerceri nō possz sz ali⁹ capax ē. Ut m̄ de curato ñ sacerdote. q̃ pt cōmittere simplici sacerdoti ñ hñti plebz aliquā. q̃ i cura sua celebret missaz ⁊ ꝓsecret. Qꝑ audiat ꝓfessiōes ⁊ absoluat. q̃ mistret eucharistiā. ⁊ ita de reliq̄s spectātibꝫ ad sacerdotiū Poterit igit sil'r ꝓciliū cōmittere sacēdotibꝫ vt agāt tal'a q̃ nec ꝓciliū p se nec illi sacerdotes sine ꝓmissiōe vl'lnia ꝓcilij possent exerē saltē licite ¶ Quocirca restat ꝓgscēdū de illa cōditōnali si sit aliq̄ ptās in papa q̃ possit in aliq̄d in qd̄ nulla altera ptās ecciastica pt attigere neq̄ de facto neq̄ de iure. Et videt pria facie q̃ ñ iuxta cōiorē doctoꝫ sentētiā. q̃ dicūt ptātem ordinis esse equalem in oīnibus sacerdotibus comprehēdendo more apl'i ēpatum sub sacerdotio Nō enī videt q̃ sit aliquis

actus ordinis in quē possit papalis auto
ritas. quin in illū possit de facto potestas
ēpalis. Ceterū de potestate iurisdictōnis
quōcunq; fiat sermo videt q̄ conciliū pos
sit illā cōcedere in defectu papeyt in subij
ciendo. A ēpo. tales populos quales vo
luerit. p sacramentorū licita ⁊ rata mīstra
tione. Et ita practicauit hoc cōciliū circa
Bamayras legatos eis dando. qui licite
possent omnia que sunt ordinis ⁊ spūalis
iurisdictōis ¶ Proinde q̄d de largitōe in
dulgentiarū tenendū sit lectori interim cō
siderandū relinq̄. si solius pape cōcessiōe.
mediate vel immediate tradi possint. Pu
tant aliq̄ q̄ ptās hec respicit claues in fo
ro penitētie. Propterea cōuenit in eodē
foro cuilibet sacerdoti maxime ēpo. si nō
fuerit hec ptās a supiore. quo ad vsum li
mitata/ aut cōuenit illi qui habet curā cō
munitatis ecclesie ꝯm thomā Cōciliū ve
ro talē curā hz ¶ Porro iuxta hūc dicēdi
modū potest occurrere scandalū trahens
ad hoc incōueniēs. q̄ ecclesia possz bñ re
gi vsq̄ in finē seculi sine papa/ vt si gene
rale ꝯciliū daret licentiā omnib ēpis sacer
dotibus cuilibz supra plebē suā absq̄ vl
la iurisdictōis limitatōe vel restrictiōe. qz
sic ēpos posset constituere sacerdotes. imo
⁊ ēpos licite ⁊ rate. ⁊ vti clauib ⁊ ita de reli
quis oib hierarchicis actib. ¶ Rñdem
q̄ etsi ad tps aliqō generale cōciliū possit
aliq̄d tale facere. qm̄ habere papā est pre
ceptū affirmatiuū. obligās ad sp. sz nō p
sp sicut apparuit dū vacauit sedes p duos
aut tres ānos. sicut ⁊ nūc vacat. Nihilomi
nus generale ꝯciliū neq̄ deberz. neq̄ pos
set talē defectū capitis vsq̄ in finē secli to
lerare. stātē lege pōt tñ supplere dū necessi
tas vrget. vel suadet euidēs vtilitas. ⁊ hoc
vel p vnū ēpm q̄si vicariū. vel p plures. si
mul aut successiue. Et hoc mō dicit eē ple
nitudo ptātis ecciastice in ecclesia supple
tiue ¶ Cognoscim⁹ ex his q̄ false sunt ⁊ ī
iuriose cōcilio generali. tales assertiōes q̄
negant ab eo vel ab eccia. executōz ptātis
supme iurisdictōis. Negāt insup decernē
di vel diffiniēdi ptātē/ dū papa ē/ reponē/
tes in eo solo hāc autoritatē diffiniēdi. cū
ex multis cōcilijs ⁊ certa rōe cōster opposi
tū Ñ ⁊ apostoli miserūt in samariā petrū
⁊ Johēz tanq̄ subditos ecclesie Et iacob
ptulit diffinitōez sacri cōcilij sup cessatōe
legaliū. de quo Act. xv. notatū est qñ tñ pe
trus p̄sidebat. ⁊ residebat in eccia legitīe/
cū esset in grā ꝯfirmat⁹ die pētecostes.
¶ Possum⁹ tandē canones apparēter di
scordes sup laude plenitudis ptāt⁹ papa/
lis rōnabiliter ad cōcordiā reuocare si di/
stinctōez trimēbrē acceptōis ecciastice po
testatis acute viderim⁹ Nanc enī potesta
tē formaliter ⁊ in se consideratā prio mō/
nemo iudicare pt neq̄ Augusti. neq̄ po/
pulus neq̄ tot⁹ cler⁹ imo nec vniuersalis
ecclesia. Nec⁹ in alio duplici mō Ñ sicut
ex cōsideratōne ptātis h⁹ stupendez mira
culose īpatores etiā ⁊ reges pcumbunt ad
oscula pedū pape. Et inde cōsurgit aliqñ
ex hūana fragilitate arrogans supbia in
psona pape referētis ad se qō impēdit po
testati. Non aliter ⁊ cristimandū est de po/
ribus sanctis patrib. extollētib papā mi
ris modis Et inde suborta est in q̄busdā
summis pōtificib. arrogātia maior debi
to. qō est vsurpare id qō iure non poterat
¶ Hinc cuidā glorīāti q̄ pedib suis cō
culcaret impatoris caput. retudit hāc ar/
rogantiā/ acriter satis Impator hoc mor
daci verbo. Nō tibi inq̄t sed petro ¶ Hic
fit p̄terea q̄ absq̄ mendacio vel adulatōe
papa neq̄ssim⁹/ pt appellari sanctissimus
pt adorari cultu dulie vsq̄ ad oscla pedū ⁊
ita de reliq̄s bonorib ¶ Sic eccia q̄ ma
culā non hz neq̄ rugā que instar Marie
virgo est ⁊ mr̄. introducit qñq̄ tanq̄ pec/
catrix ⁊ sordida non quidē p se. ⁊ in se. sz p
peccatis filiorū. sicut anima sana fert ⁊ re
git corpus egrotū

Consideratio. XII

Potestas eccīastica papalis nō ita
habz dominia ⁊ iura terreni simul
et celestis impij q̄ possit ad libitū
suum de bonis clericorū. ⁊ multo minus
laycorū disponere. q̄uis concedi debeat.
q̄ habz in eis dominiū quoddā regitiuū
directiuū. regulatiuū. ⁊ ordinatiuū ¶ De
claratōem hui⁹ consideratōis quā discre
tio moderatrix atq̄ mediatrix ponit inter
errores oppositos/ dum facere meditarer
occurrere visa est protinus in ipso medita
tōis mee secreto. duplex improba pestis
Nomen vnius detractio liuida. Nomen
alterius adulatio subdola. Prima pote
statē ecclesiasticam depmens. subijciebat
tempali. Altera sustollebat in immēsuz ve
lut ad sublitudinē altissimi ꝯfundens iura

cuiuslibet alterius ptātis. Tolle tolle clamat detractō tpalitatē oēm/ius vel dominiū ab ecclīasticis. Quare? Quia sic instituit xpīs. cuius ista vox est. Nisi qs renūciauerit oibus que possidet nō potest meus esse discipulus. Sic improperabat Julianus apostata xpianis. rapiens eorū facultates. Addit detractio q ecclīastici nequaq̄ capaces sunt iurisdictōis tpalis. etiāsi principes alij cōferre voluerint. Inducit apostolū qz nemo militans deo implicat se negocijs secularib̄. Addit detractō. Nihil habere ecclīasticos. neq̄ decimas. neq̄ oblatōes quātomin⁹ alias dotatōnes vel possessiōes nisi ex pura elemosina donantiū? Et q ab ecclesiasticis peccātib̄ saltez habitualiter possent p secularē potestatez optimo iure tolli. qz data est ptās hec secularis in vindictā malefactoꝝ. neq̄ sine causa gladiuz portat. Addit q̄rto nitens apostoli verbis. Dñtes alimēta. z q̄b⁹ tegamur his cōtenti simus/qz q̄cquid hñt. ecclesiastici vltra simplicē victū z vestituz. totū illud est pauperū. cuius retentio nedum furtū vl rapina simplex est/ sed sacrilegiū put detorquet ad hanc sentētiā tam hieronimi verba q̄ bernardi. Vult tandē detractio ecclesiasticos oēs ad illam apostoloꝝ z discipuloꝝ primā pauptatē. sine equis. sine thesauris sine calciamētis sine possessionib̄: de necessitate salutis redigere. execrās in ecclesiasticis pompā omnē vel seruientiū. vel ciboꝝ vel equorū vel indumentoꝝ. Cōsurgit ex aduerso blandiens z subdola adulatō. z ad aures ecclesiasticoꝝ p̄cipue summi pōtificis insusurrans. O quanta est. q̄ta sublimitas ecclesiastice ptātis tue. O sacer clere. q̄ nihil ē secularis autoritas tue cōparata. Omn̄ sicut xpō collata est omnis ptās in celo z in terra. sic eam xpīs oēm petro suisq̄ successoribus dereliq̄t. Under nec cōstantin⁹ q̄q̄ Silvestro pape cōtulit. qd nō eēt ꝓprius suum. sed reddidit iniuste detentū Porro sicut nō est potestas nisi a deo. sic nec aliq̄ tempalis vel ecclesiastica imperialis vel regalis nisi a papa in cuius femore scripsit xpīs. Rex regum. dñs dominantū. De cuius ptāte disputare. instar sacrilegij ē. cui neq̄ quisq̄ dicere pōt. Cur ita facis. Si etiā tpalia omnia si ecclesiastica bona. atq̄ dominia mutauerit. diripuerit distrahe/rit. Dentior si nō inueniunt hec scripta ab illis etiā qui sapiētes sunt in oculis suis. Si ꝓterea non inueniūtur fuisse p aliquos summos pōtifices hec credita. Notum est illō Satirici Nihil est qd credere de se nō possit cum laudat dijs equa potestas. Et illō comici de adulatore Hic pfecto ex stultis insanos facit. Sentiēs ātē adulatio. quādoq̄ nimis se cognosci. studet quasi modestiori sermone depressius vti. vt credibilior appareat. Cōcedit secularī potestati possessiōes z iurisdictōes p prias q̄s tollere neq̄t pro libito papa. Recognoscit Constantinū vel alios principes aliquid ecclesie nouiter contulisse Nihilomin⁹ tradit q summus pōtifex supremus est monarcha nedū in spūalibus. sz tempalib̄ habens potestatē hanc īmediate a xpō. sed alij reges oēs z principes suā recipiūt dñationē ab eo. z solum mediate a deo. Alioquin vt monstruosus esset hic mundus. si haberet tot capita que nō sub vnico regerētur. Rediretq̄ manichei deliramentū ponentis duo principia. Unū bonoꝝ z spiritualiū. Aliud malorū z tempaliū. vnde z sicut corpus est ꝓpter aiam. z ab aia viuit z regitur. sic potestas secularis propter spūalem a qua recipit suū esse legitimū. Quā autoritatē spūalē q negāt vel impugnāt sint int⁹ sint foris ecclesiaz pñt gladio vel spūali excōicatōis sicut catholici vel debellatōis sicut infideles feriri. Et eoꝝ dñia vel bona in alios trāsferri. Hāc existimatōz habuisse visus est Bonifaci⁹ octau⁹ in quadā decretali. Et i hac fundari putat ab aliq̄b̄ dñoꝝ prutenoꝝ aduersus infideles debellatō. suorūq̄ bonoꝝ z dñiorū cōquisitio. Putat ab alijs depositio vni⁹ Regis frācie p papam zachariā. hic eē fundata tāq̄ papa sit q trāsferre possit reges z regna. Rursus aiad/uertēs. adulatio. durū esse multis hūc sermonē. z ideo min⁹ credibilē studet loq̄ restrictius/cōcedens q sicut ante petrū fuerūt apō infideles vera dñia quēadmodū irrefragabilis autoritas sacre scripture et euāgelice narratōis testis ē. Sic nō oportet nūc post petrū. vt oīs ptās imperialis Regalis vel altera secularis sit immediate robur hñs a summo pōtifice sicut rex frācorū xpianissim⁹ supiorē hoc mō non hz nec recognoscit in terris. Idcirco trāsfert verbū suū adulatō loq̄ de dignitatib̄ offiijs z bonis ecclīasticorū q oia sic subūcit

summo pōtifici vt quicq̄d circa ea placuerit disponere mutādo transferēdo. appropriando hoc possit hoc teneat ⁊ ratum sit licet hoc sine causa. licet cū peccato suo pegerit/ cuius pctm̄ circa hoc vult adulatio longe a papa sit facere. vt eū symoniā posse neget cōmittere. quoniā sua sunt omnia ecclīastica bona. Cōcedit insup q̄ sup ius est/ potens ab altero ius suum tollere ⁊ q̄ nec ab eo appellari/ neq̄ eus iudicialiter euocari. nec obedientiā ab eo subtrahi. p̄sertim extra casum heresis sit aliquatenꝰ possibile. Dic solus symbolū fidei cōdere hic solus causas eiusdem fidei. ⁊ maiores ceteras tractare potest/ solus vt iaz tactū est. diffinitiōes. regulas. leges. ⁊ canones condit. Alioquin quicq̄d p alios diffinitur. decernit. cōditur. statuit. irritū est ⁊ inane. Nec aliq̄d ex eis que statuerit. p̄t nisi per ipm quōlibet cassari vel infringi. Fallor si nō ante celebratiōem huiꝰ sacrosancte Constan̄. synodi sic occupauerat mentes plūmoꝝ. literaliū magis q̄ literatorū ista traditio. vt oppositoꝝ dogmatisatorum fuissz de heretica prauitate vel notatus. vel dānatus. Huiꝰ rei signū accipe/ quia post declaratōem ex theologie principijs luce clariorē. ⁊ quod vrgentius est post determinatōem ⁊ practicatōem eiusdem sctē Synodi/ inueniūtur q̄ talia palam asserere non paueant. tam radicatū ⁊ vt cancer serpens tā medullitꝰ imbibitus fuit hoc prisce adulatiōis virus letiferū.

¶ Tandē miserāte deo moderatrix discretio. collustrata lumine legis euāgelice. mediam ac regiā viam tenēs inter deuios errores extremos. detractōnis ⁊ adulatiōis ponit dictā hanc cōsideratiōem duodecimā cum prioribꝫ. tanq̄ signū aliqō ostensiuū itineris recti. ne forte offendāt ad lapidem errorīs. pedem sue inq̄sitiōis scrutatores veritatis. ¶ Unde dicimꝰ ecclīasticos ⁊ capaces esse bonorū tempaliū. et multa eis ex debito. nō ex elemosina pura cōpetere. ⁊ nō debere eos coerceri. vel spoliari p secularē potestatē. nisi vocata sit in sui iuris subsidiū. quod dicit propter hereticos ⁊ rebelles. Possunt ipsi denicq̄ cū diuitijs aliter q̄ apostoli viuere cōuersari vel incedere pro tempoꝝ loco ⁊ aliarus circūstantiaꝝ varia q̄litate/ prout sapiēs iudicabit. Nec ita sunt hieronimi vel bernardi verba. generaliter ad omnes ecclesiasticos tanq̄ propriū habeāt nihil. detorquēda. Monachis autē quibꝰ loquebantur alia lex est. ¶ Ultimꝰ ex aduerso stultas ⁊ falsas adulatōnis insanias. attribuentes summo pōtifici plenitudis potestatem. q̄lem descripsimꝰ que tāta est quantā sapientissimꝰ legislator ipse p̄uidit sufficere ad edificatōnem continuam ecclesie dilectissime sponse sue. quā propria morte firmauit ⁊ dotauit. Cui ptāti detrahere esset impietas sacrilega indignissimaq̄. Sed glorificent deū qui potestatē talem dedit hominibꝫ. misericordissima pietate sua. que potestas q̄to sublimior est pulcrior ⁊ dignior. tanto ne vertat in abusus vilē. turpem. et indignū. prouidere debet summꝰ pontifex ⁊ eam vt sapiēs iudicabit regulare. Quid autē sapiētius in terris generali cōcilio quod ⁊ spūsancto regitur. ⁊ cuius agifrenis summa libertas est. Preclare dixit Aresto. Non esse seruitutē obedire legibus. ¶ Addamꝰ summū pontificem cū collegio suo ita presidere bonis ecclesiasticis. vt de eis statū habere sufficiētem ⁊ decentē oporteat. Sed nō ita vt caput grauidus membra reliq̄ obruat mole sua. neq̄ velit vsurpare ꝓtra naturā singularis mēbri omnia officia mēbroꝝ/ quibꝰ singulis vt ait apostolus p̄priū datum est officius. Nam si omnia oculꝰ vel caput vbi pes ⁊ vbi manꝰ ⁊ Cōcernit hoc collationē beneficioꝝ/ multiplicitatē exēptionū odiosissimā. plenā errorīs ⁊ ꝓfusiones in ecclesiastica hierarchia ⁊ ita de reliq̄s. Reseruationē preterea tot casuū. tot excōicationū in foro cōscientie. euocatōem tā facilē omniū causaꝝ ab ordinarijs sint cause ille p phane sint sacre fidei quales fidei causas omnes ab ordinarijs singulis p̄sertī in doctrinis notorie scādalisantibꝫ dioceses suas/ ⁊ vbi vigent studia literaꝝ velle p̄hibere quid aliud est. q̄ ianuam grandē erroribus apire ⁊ ¶ Postremo suis se termis ita potestas ecclīastica coerceat. vt meminerit potestatē secularē etiā apud infideles. sua habere p̄pria iura suas dignitates suas leges sua iudicia. de quibꝫ occupare se ecclīastica potestas nō p̄sumat vel vsurpet. nisi dū redundat abusus ptātis secularis in impugnatōem fidei ⁊ blasfemiaꝝ creatoris ⁊ in manifestā ecclīastice ptātis iniuriā. tūc enī attendere cōuenit vltimā huiꝰ cōsideratōnis duodecime pticulā. q̄

in his eccl'iastica ptãs habet dominiũ qõ
dam regitiuũ. directiuũ. regulatiuũ. ⁊ or/
A dinatiuum. ¶ Concludũt hoc nihil fere
aliud rõnes ⁊ allegatões oẽs induci solite
q̃ plenitudo potestat̃ papal' superior est
ad oẽm aliã eccl'iasticã ⁊ tpalem. Quãuis
sub hoc respectu potestas vniuersal' eccie
vel generalis cõcilij legitime ꝯgregati. di
ci possit maior in amplitudine vel exten/
sione. maior in infallibili directõe. maior
in mor reformatõe in capite ⁊ in mebris
maior in coerciua potestate. maior ĩ cau
sarũ fidei difficiliũ vltimata decisiõe. ma
ior denicq̃ qꝝ copiosior. cõplectit enĩ saltẽ
virtualiter omnẽ ptãtem. ⁊ omne politicũ
regimẽ. papale. impiale. regale. aristocra/
ticum ⁊ tymocraticũ prout alias deductũ
est ex descriptõne cõcilij generalis que ta/
lis est ¶ Conciliũ generale est cõgregatõ
legitima autoritate facta ad aliquẽ locu.
ex omni statu hierarchico. totiꝰ ecclesie ca/
tholice. nulla fideli ꝑsona que audiri req̃/
rat exclusa/ad salubriter tractandũ ⁊ ordi
nandũ ea que debitũ regimẽ eiusdẽ eccle/
sie in fide ⁊ moribꝰ respiciũt. ¶ Dicamus
hic aliqua circa diffinitõem hãc cõcilij ge
neralis. Et prio q̃ cõgregatio legitia aus/
toritate facta dicit regulariter a papa. sic
sonant decreta ⁊ decretales innũere. Exci
piũtur tamẽ tres casus. vbi ꝯgregatio cõ/
cilij generalis fit legitime sine papa Unꝰ
dũ desijt esse ꝑ mortẽ naturalẽ vel ciuilem
seu canonicã. que est depositio. Vel si ca/
dat in ꝓpetuaz maniã. Aut si ad eũ capti
uatũ nõ pateat accessus. Alius dum suffi
cienter req̃sitꝰ de cõuocãdo cõciliũ. renuit
cõtumacit' in pniciẽ ecclesie ꝑsertĩ si tãgat
ipm. Tertio si cõciliũ postq̃ est a papa le
gitime cõgregatũ statuat certũ tpꝰ ⁊ locu
ꝑ celebrãdo generali ꝯcilio sicut infra tri
enniũ vel de decennio in decẽniũ. etiã vbi
papa renueret. Nec refert in prior secũdo
casu ꝑ q̃s euocet conciliũ. dũmõ cõgreget
quẽadmodũ fuit pis. Nihilominꝰ expedit
decernere. ꝑ futuro modũ ꝯuocatõis sicut
in reformatõe salubriter est auisatũ. Utri/
nã ⁊ synodaliter iã esset diffinitũ ¶ Dica/
mꝰ scdo iuxta pbabilẽ valde sentẽtiã q̃ de
statu hierarchico eccie nõ sunt ꝓprie nisi
duo status. Prelatoꝝ maioꝝ videlz q̃ suc
cedũt apl'is. ⁊ sunt epi archiepi Et ita sur
sum. Et minoꝝ. q̃ successores sunt. lxxij.
discipulorꝝ. Et dicũtur ꝓlati scdi ordis di
gnitatis vel honoris. q̃les sunt curati qui
bus ex statu ⁊ ordinario iure. conueniũt
tres actꝰ hierarchici. ꝑ marie. eẽntialiter et
ĩmediate a xpo. q̃ sunt purgare ꝑ correctõ
nẽ. Illuiare ꝑ doctrinã ⁊ pdicatõem Per/
ficere ꝑ sacramẽtoꝝ mĩstratõem. Fundat
hec sentẽtia Dat. xvij. vbi postq̃ xps di/
xerat dic eccl'ie. subiũxit de q̃b loq̃bat dũ
ait Quãcũq̃ solueritis sup terrã ⁊c. Cõstat
autẽ q̃ nedũ apl'is sed discipul' loq̃bat iu/
xta glosas doctorꝝ in hoc loco. Et Dat. x
et Lu. x. vbi fit ꝓmo de missione. lxxij. di/
scipulorꝝ ⁊ Dat. xvi. vbi xps petro dixit ꝑ
oibus. Quãcũq̃ ligaueris. Et iterũ super
hanc petrã edificabo eccliam meã. ⁊ porte
inferi nõ ꝓua. aduersus eã ¶ Concordãt
Aug. Hiero. ysiõ. Beda. Magister vbi ꝑ
us. ⁊ expresse multũ Damasus papa. Nõ
amplius inq̃t q̃ duos ordĩes inter discipu/
los dñi esse cognouimꝰ id est. xij. apl'orꝝ et
lxxij. discipulorꝝ Uñ iste. ꝓcesserit ignora/
mꝰ. ⁊ qõ rõe caret extirpare necesse est loq̃
tur contra coepiscopos ¶ Dicamꝰ tertio
naturã generalis cõcilij talẽ esse/ vt nullꝰ
fidel' q̃ audire voluerit. debeat excludi ab
audientia q̃tenus vel doceat vel doceat si
cut legitur in principio cõcilij ¶ Distin/
gui tamẽ solet de hñtibꝰ vocem in cõcilio.
Quidã hñt cõsultiuã. Alij diffinitiuam.
Primi sunt quibꝰ inest noticia taliũ que
tractant etiã vsq̃ ad mechanicas artes Ut
si querat de mõ reparatõis eccl'iarꝝ mate/
rialiũ/esse poterit in lathomis vot cõsulti
ua. Sic in aurifabris ⁊ fabris. Sic dum
fit questio de philosophicis ⁊ moralibus
disciplinis vt sunt ꝑcepta decalogi. pñt se
culares eruditi in phia legibꝰ ⁊ moribꝰ da
re conciliũ. ⁊ aliq̃ salubriꝰ q̃ nõnulli pre
latorꝝ vel curatorꝝ vel etiã theologorꝝ vsq̃
adeo. q̃ in generalibꝰ cõcilijs ꝯra Arriuꝰ
tpe Athanasij fuerit interrogatꝰ gẽtil' phi
losophꝰ de materia nedũ pure morali. sed
q̃ tangebat brẽ trinitatis eandẽ essentiaz.
¶ Letetꝝ de voce diffinitiua q̃les eã habe
ant nõ est dubiũ de epis ⁊ supioribꝰ ꝓlatis
sicut iuxta pdicta practicatũ sepiꝰ inuenit
in prioribꝰ cõcilijs Sed nec videt ambi
guitas eẽ de minoribꝰ ꝓlatis q̃ sunt cura/
ti ⁊ hierarche Nec de illis q̃ ad hũc dupli
cem ꝓlatorꝝ ordinẽ reducũtur. q̃bus non
ex priuilegio solo sed ex statu ⁊ ordinario
iure competit animarꝝ cura/quẽadmodũ
sunt multi Abbates decani ꝓpositi cum

similib¹ ¶ Facit ad hoc determiatio sacre facultatis theologie parisien nuper edita contra temeritatē extollentiū priuilegiatos sup curatos in predicatōibus ⁊ cōfessionibus. vbi sic dicit in duobus primis articulis. ¶ Dñi curati sunt in eccl'ia minores prelati ⁊ hierarche ex p̄maria institutōne xp̄i. quib¹ cōpetit ex statu ius p̄dicandi/ius cōfessiones audiēdi/ius sacramenta eccl'iastica fm exigentiā sui stat⁹ et parochianoꝝ ministrādi/ius sepulturas dādi/ius insup decimas ⁊ alia iura parochialia recipiēdi ¶ Secōs articul⁹ q̄ ius predicandi ⁊ cōfessandi cōpetit prelatis ⁊ curatis principal'r ⁊ essential'r ⁊ mendicātibus de p accidēs ex priuilegio. q̄m̄ sunt introducti. vel admissi ex cōcessione ⁊ bñplacito dñoꝝ prelatoꝝ ¶ Dicam⁹ postremo q̄ licet ea que stati dicta sunt ꝓsonare videant iuri d̄ino ⁊ obfuationi prioꝝ cōcilioꝝ atq̄ ratōi. Nihilomin⁹ cōciliū pōt certis de cau⁹ ⁊ ad tp̄s ꝓstituere voces diffinitiuas in pluriib¹. vel pauciorib¹. ⁊ in alijs q̄ dicti sint / satis sil'r ad illa q̄ facta sunt ⁊ fieri possunt vario mō circa institutionē prelatoꝝ eccl'iasticoꝝ maioꝝ ⁊ minoꝝ que quādoq̄ fiebāt a toto pp̄lo ⁊ clero. q̄ñq̄ a toto clero solū q̄ñq̄ a sol' canonicis ecclesie cathedralis. ⁊ nouissime cre bri⁹ p solū papā sicut p'limoꝝ est iudiciū

Consideratio. XLII

Potestas eccl'iastica sicut ⁊ alia q̄libet originat a prima iusticia fm quā iura omnia leges iurisdictōes atq̄ dominia pulcra ordis varietate fundant ¶ Describit itaq̄ iusticia q̄ est ppetua ⁊ cōstans volūtas. ius suū vnicuiq̄ tribuens. Hec autē descriptio cōpetit p̄ci-paliter iusticie diuine. in ordine ad suas creaturas. Deus nēpe solus est q̄ volūtate ppetua ⁊ constāti. dat vnicuiq̄ rei quod suū est. suū inq̄ nō ex debito rigoris. ſz ex liberalissima ⁊ dignātissima donatōe creatoris Sic in q̄libet re tantūdē est de iure. q̄ntū de entitate. Hz enī res quelibet ius seu titulū id bñdi qō hz ex dictamīe rectissimo p̄rie iusticie. ¶ Jus vero sic describitur ius est prās seu facultas propinq̄ conueniēs alicui fm dictamē p̄rime iusticie. ¶ Porro dictamē hoc lex dicit/ q⁹ lex est regula cōformitatez bñs ad dictamē recte rōnis. Dictamen vero recte rōnis p̄rime. ⁊ iusticia cōueniūt in deo synonime Proinde dictū est in descriptōe iuris q̄ est facultas p̄ pinquatē. p̄ter illa que in potentia obediētiali cōuenire possunt cuilibet creature/quod posse dicere possumus vel obediētiale vel logicale fm quale nō dicit p̄rie res habere ius vel legē/sicut nō dicimus. q̄ dānati ius habēt ad beatitudinē eternam. Nec q̄ stella ius suū seu facultatē habeat in tanta luce quāta refulget ī sole licet in potētia obedientiali creature vel absoluta dei possint hec omnia fieri

Conseq̄nter ab hac amplissima iuris ⁊ legis acceptōe. sicut vtit scriptura dū ait De sunt leges celi et terre ⁊c. ⁊ alibi pluries et apud boetiū. Legēq̄ pati sydera cogis/ fit descensus restrictior. ad ea que creaturam rōnalē respiciūt vt rōnalis est ¶ Fit subinde distinctō de iusticia q⁹ quedā est essentialis ⁊ primaria. q̄lis p̄descripta est Altera est participata seu deriuata ⁊ attributiue dicta que sic describit. Justicia est habitus vel tanq̄ habitus cōformis d̄ine iusticie. eiusq̄ imitatiu⁹ p participatōez. quo habitu inclinat habens eā. facere ius vel reddere. Ita q̄ ius ēvelut act⁹ vel vsus vel effectus vel titul⁹ talis iusticie ¶ Rursus de iusticia sic accepta p̄ticipatiue dicimus q̄ quedā est iusticia originalis q̄dam regni celestis vt ibi. Primū querite regnū dei ⁊ iusticiā eius Et hec duplex est q̄dam glorie. quedā gratie ¶ Altera itez est iusticia legalis. alia ciuilis. Justicie vero ciuil' alia distributiua alia cōmutatiua. Et ita de reliq̄s acceptōib¹ iusticie specialib¹. ¶ Justicia legalis est oīs virtus sicut caritas est tota lex xp̄i ¶ Porro iusticie distributiue cōtrariant p̄motōes indigne ⁊ intrusiones in officijs reipublice ⁊ beneficijs eccl'ie Cōmutatiue autē ꝓtrariant cōtractus illiciti. vsura ⁊ fraus in tp̄alibus. Simonia ⁊ giezia in spūalib¹ de q̄b¹ non est hic dicendū p singula ¶ Dicam⁹ preterea tot esse legū varietates. q̄t modis iura variāt fm dictamē p̄ticipate iusticie. Propterea sunt quedā leges p̄rie d̄ine q̄dam p̄rie naturales. quedā positiue vel būane Quaꝝ aliq̄ sunt canonice vel eccl'iastice alie sunt ciuiles seu politice Et q̄ꝝ pauce repiant leges. quin mixte sunt ex p̄ticipatōe diuersaꝝ. nihilo in⁹ denoīat lex a p̄ dñanti seu a p̄ricipali ⁊ q̄ in ea repitur Quib¹ p̄suppositis dicā⁹ vlteri⁹ descp̄tōes

Cantus lex

Lex vnde dicatur

huiusmodi legum ¶ Et quoniā lex dicit a ligando id est obligādo vel a legendo id est dictando q̄d agendū sit. Cōformit ad hanc obligatōem seu dictamen recte rationis describem principalr leges obligatorias. qz de cōsultorijs z pmissiuis. etsi que sint alie. facilis habebit ex his cognitō

Lex diuina

Lex diuina obligatoria est signū verū reuelatū creature rōnali notificatiuū recte rōnis diuine volētis teneri seu ligari illam creaturā ad aliq̄d agendū. vel nō agendū pro cōsecutōe filicitatis eterne. Dicit hic z ifra Signū notificatiuū / qm̄ ꝓprie nulla lex obligat liberū arbitriū si notificata nō fuerit. Hoc autē signū triplex est q̄dā mentale/q̄dā vocale/quoddā scriptū/sicut est lex scripta/plata/indita/literal'/vocalis/mētalis De mētali scribit in psalmo Signatū est sup nos lumē vultus tui domine. Et ad Rhoma. ij. pulcre p totū. Et iterū in psal. Legē tuam in medio cordis mei. ¶ Lex naturalis obligatoria describit q̄ est signū naturalr habitū. notificatiuū recte rōis diuine. volētis creaturā rōnalem hūanā teneri seu ligari ad aliquid agendū vel nō agendū. pro cōsecutiōe finis sui naturalis/qui est felicitas humana siue monastica siue iconomica siue politica. Dicit autē signū pure naturalr habitū. illud q̄d inditū est cuilibet hoī. non impedito in vsu debito rōis. Impedit autem p corpus. p errores. p vicia multa ¶ Notificat ex hac duplici descriptōe. differētia z cōuenientia diuine legis ad naturalem principalr et mō acq̄sitōis. z ex pte finis. Lex enī diuina de rōne sua habet primo vt acq̄rat p reuelatōem. Deinde q̄ ordinet de primo z p se ad felicitatē eternaz. Lex vero naturalis etsi possit sic acq̄ri. et ordinari sicut patet in dationē preceptorū decalogi. in vtraq̄z lege veteri z noua. ß tamē nō habet de rōne sua vt naturalis ē. sed trāsit in diuinā ¶ Lex canonica describitur q̄ est signū habitū p humanā traditionē notificatiuū recte rōis diuine. volētis creaturā rōnalē hūanā teneri seu ligari. ad aliquid agēdū vel nō agendū prinpalr pro cōsecutiōe felicitatis eterne. Per hanc vltimā clausulaz cōuenit lex canonica cū diuina. z differt a naturali. Et p primā ab vtraq̄z sub sua rōne. q̄ est vt habeat eius cognitio z robur p humanā traditōnem magis q̄z p purā reuelatōem. vel naturalē euidentiā ¶ Lex ciuilis describit q̄ est signū habitū p humanā traditiōem positiuā volentē q̄ homo teneat seu liget aliq̄d agere. vl' nō agere. p cōsecutōe finis sui naturalis qui est humana felicitas. vl' monastica vel iconomica vel politica. Patet descriptio ex prioribus ¶ Vñ diligenter attendendū est q̄ sicut in speculabilibus sunt prio principia naturaliter nota. Sūt secundo cōclusiones euidēter ab illis principijs demōstrate. Sunt cōseq̄nter tertio cōclusiones tantūmodo pbabilr deducte ex pdictis veritatib circa q̄s est solū opinio. Tandē quarto sunt alie ꝓpositōes sic elongate a primis veritatib q̄ nō apparz q̄ ex illis sequant vel repugnēt. vt si astra sint paria vel imparia. Proportionabilit suo mō dicendū est de veritatib moralib sub hac distinctōe q̄druplici Et iuxta duplicē primū gradū accipit ius pure diuinū si veritates sint certitudinaliter reuelate. vel ex reuelatis manifeste deducte. Sz si cognoscant p euidentiā. naturalē. accipitur ius ꝓprie naturale. Circa tertiū gradum z quartū ꝓportionabilr sumit ius canonicū z ciuile. addita legislatoris autoritate. que facit vt ꝓpositio moralis aliunde solū probabilis vel imptinēs legib ꝓprie diuinis vel naturalib/robur habeat. z vi obligatōis/ad alterū finē vel supnaturalem. et sic est lex canonica/vel naturalē. et sic lex ciuilis vel politica nomiatur. Reme morandū est tamē id q̄ iam dictū repetit. paucissimas inueniri leges que nō se mutuo pticipent. sed rō distinguit eas z secernit ¶ Trāseam cōseq̄nter p sermonē de iusticia de iure. de lege. loq̄ de iurisdictōe de dominio. z de policia. Iurisdicio describit vel interptat q̄ est iuris ditio. i. potestas seu facultas exercendi ius Vel dicitur iurisdictio quasi iuris dictio id est pnūciatio seu pmulgatio iuris ¶ Que iurisdictio q̄druplex est iuxta q̄druplicez legem. Diuina. s. natural' canonica ciuilis. Itaq̄z iurisdictio diuīa est ptās exequēdi ius. q̄d ꝓpetit alicui fm legē ꝓprie diuinā z hoc in altex vel tanq̄z in altex. Nō enīz ꝓprie dicit hīe q̄s iurisdictōez in semetipz nisi forte cōsideret tanq̄z alter sit/vt vellet aliqui de penitētia dicere ¶ Proportōnabilis est descriptio triplex triplicis alteri iurisdictōnis fm triplicē legē ¶ Diuidit autē q̄nq̄z iurisdictio in coerciuā que sez

Canonica lex

R

fertur in inuitũ. Et in directiuã seu regu/
lariuã ⁊ ordinatiuã qualis fuisset etiã in
statu innocẽtie. ⁊ qualis est sapiẽtis ad in
sipientiores. ⁊ pfectioris ad impfectiorẽ/
vt in angelis etiã posuit dionisi¹ ¶ Sub
iungam² de dominio. qõ ita describi põt.
Dominiũ est potestas ꝓpinqua assumẽdi
res alias vel vt alias in sui facultatem vel
vsum licitũ ꝓm iura vel leges rõnabil'r in
stitutas ¶ Inuenit autẽ hoc mõ dñium
sextuplex. Beatificũ. originale. gratificũ.
euangelicũ canonicũ politicũ. Beatificũ
est dominiũ ꝓm leges glorie. Origiale do
miniũ est ꝓm leges origialis iusticie. Gra
tificũ est dominiũ ꝓm leges grẽ gratificã/
tis. Euangelicũ est dominiũ ꝓm legẽ pro
prie euangelicã. Et ita de reliqs duobus
suo mõ. Primũ fundat in titulo glorie/
scõm in titulo originalis iusticie. ⁊ ita de
reliquis suo mõ. ¶ Possum² autẽ cõtra/
ctius loqui de triplici dñio quorũ vnum
fundat in titulo charitatis. gratificantis.
Alterꝫ in titulo alicui² gratie supnatural'
solũ gratis date nõ gratificãtis Tertiũ in
titulo doni alicui² pure natural'. sicut est
electio vel naturalis successio ad aliquem
principatũ ¶ Describit aũt dominiũ qõ
appellat a multis euangelicũ p approba/
tionẽ quod est dñiũ immediate a deo isti/
tutũ. cõpatiens secũ ex equo q̃libet dños
⁊ inabdicabile seruata charitate se exten/
dẽs ad oia. De ꝗ ot Apl's ꝙ nrã sunt oia
qꝛ diligẽtibꝫ deum oia cooperant in bonũ /
qm̃ ad titulũ charitat' adijciũt oia abũde
ad fruendũ vel vtendũ q̃ in celis sunt ⁊ in
terra in mari ⁊ in oibus abissis ¶ Descri/
beret ꝓformiter dominiũ originalis iusti
cie ꝙ est donũ dei quo creatura ratõnalis
ius hꝫ ĩmediate a deo assumere alias res
inferiores in sui vsum ⁊ cõseruatõem plu/
ribus cõpetẽs ex equo. ⁊ inabdicabile ser
uata originali iusticia. seu integritate na/
turali. Hoc mõ habuit adã dñium super
volucres celi ⁊ pisces maris ¶ Describere
tur ꝓportionabil'r dñium libertatis create
ꝙ est facultas ꝓpinqua resultãs ex libera/
lissima cõdescẽsione dei se donãtis ad agẽ
dum vel nõ agendũ cum ania rõnali in p
ductõe suorũ actuũ elicitorũ vel in eoꝫ su
spensiõe ad finẽ conseqnde beatitudis or
dinata ¶ Porro q̃d sit dñium aliud fun/
datũ in gratia supnaturali solũ gratis da
ta põt apparere considerãti naturã grẽ ta
lis sicut dicit apl's. ꝙ spũs ꝓphetaꝫ subie/
cti sunt eis. ⁊ fides informis facit miracu
la ¶ Contracti² tamẽ locuti sum² in pri a
consideratõe dum potestatẽ ecclĩasticã de
scripsim² que dñium ecclĩasticũ dici põt.
¶ Preterea ciuile dñium seu politicũ est
dñium peccati occasiõe introductũ. nõ cõ
petens pluribꝫ ex equo retinibile ⁊ abdica
bile. seruata vel nõ seruata charitate. fun/
datũ in legibus ciuilibꝫ ⁊ politicis ꝓm q̃s
potest abdicari. vendẽdo. donãdo. negli/
gendo. pmutãdo. Uñ ⁊ apud ecclĩasticos
inuenit tale dñium suo mõ. Nec fundat
in charitate. nec in fide / qm̃ apud infide/
les ⁊ iiustos pctõres. iuste manet tale dñi/
um. ¶ Postremo tandẽ habito sermone
de iusticia. de iure. de lege. de iurisdictõne
de dñio. loq̃mur aliq̃d de policia describẽ
tes eam ꝙ est cõitas ordinata ad finẽ ali/
quẽ pfectũ. Est autẽ ordinatio vel ordo/
pariũ dispariũq̃ rerũ sua vnicuiq̃ tribu/
ens dispositio. Cõuenit igit prorsus or/
do cũ iusticia que dat vnicuiq̃ qõ suũ est
Propterea diuine fuit enũciatũ p ꝓphetã
ꝙ opus iusticie est pax Cur ita? Plane qꝛ
nihil aliud est pax q̃ ordinis trãquillitas
Hanc vero tranq̃llitatẽ ordinis facit iu/
sticia. ius suũ vnicuiq̃ tribuẽs. q̃ in re di/
ctũ est. Justicia ⁊ pax osculate sunt ¶ Po
liciarũ vero alia est celestis. de q̃ nihil ad p
sens. Alia est humana duplex viatorum.
Una que vulgato ⁊ approbato noie dicit
ecclĩastica. Altera secularis Secularis ãt
diuidit ab Aristotele politisante in tres.
Quaꝫ prima vocat regnũ. scõaꝫ dicit ari
stocratiã. tertiaꝫ noiat vocabulo generali
approbate policiã. quã dicere possum² ty
mocratiã ¶ Describit regnũ qõ est poli/
cia sub vno bono Uel expssius ꝙ est ꝓgre
gatio cõitatis pfecte sub vno ꝓm leges su/
as bonas p re publica. Dicit autẽ vn² ille
bon². vel rex vel imperator seu monarcha q̃
nõ propriũ pricipal'r sed cõe bonũ inten/
dit in suo principatu. ¶ Describit aristo
cratia ꝙ est policia sub paucis bonis. vel
expssi² ꝙ est cõgregatõ cõitatis pfecte. sub
paucis bonũ reipublice p leges suas pri/
cipal'r intendẽtibꝫ vt Senat² ¶ Descri/
bit policia approbato noie seu tymocra/
tia ꝙ est politia sub plimis bonis Uel ex
pressius. ꝙ est cõgregatio cõitatis pfecte
sub plimis vtilitatẽ reipublice p leges su/
as principal'r intendẽtibꝫ. Dicit perfecta

Ciuile dominium

Politia quid

cõitas ad differentiã iconomice cõuersa
tõnis que sibi pfecte nõ sufficit Dicit fm
leges suas. quoniã in hoc attẽditur prin
cipatus dñantis. si fm leges suas inuenia
tur vltro regere policiã. aliena lege nõ ar
U tatus ¶ Omnis idcirco policia ecclʼiastica
siue dominet vnus. siue pauci. siue plures
boni. dicit proprie diuina. qz fm leges su
pnaturales debet qlibet regulatiõem acci
pere. Et ita pspicuũ est. qꝰ tres iste policie
vnitur in ecclʼia aliter ꝗ in ciuili policia
ꝓter ordine legis vnitatẽ. ¶ Perspicuũ est
consequẽter questionẽ hanc sapere blas
phemiã ⁊ heresim pelagianã. si in ecclesia
stico regimine theologia ponꝰ debeat al
teri scientie naturali vel hũane. Non enim
sumit hic ecclʼia pro templo materiali qꝰ
edificare meli⁹ scirz lathom⁹ ꝗ theologus
aut iurista Nec de ecclʼia tãtũmodo debet
fieri sermo p solis puentibus ⁊ redditib⁹
⁊ iurisdictiõib⁹ ecclʼiasticis. ad tpalitatem
et vitã hanc ciuilẽ respiciẽtibus. qm̃ esset
hoc pure gentilʼr sape. Ita tñ aniales etiã
de ecclʼia plerũqꝫ cõcipiunt. put opibus ⁊
verbis insinuãt extollentes vsqꝫ in celuz.
si quis eps aut abbas laborauerit vt stent
menia ⁊ predia cũ suis iurisdictõib⁹ ⁊ per
mittat ruere sub ditos p errorũ deuia in fi
de catholica ⁊ bonis moribꝰ. Sic autem
posset secularis vn⁹ expertus iconom⁹. iu
dicari frequẽter vtilior in ecclʼiastico regi
mine/ ꝗ theologus aut iurista. Cõsidera
ri igit d ebet ecclʼia put instituta est a xpo
supra firmã petrã fidei ad finẽ supnatura
le m. fm legẽ euangelicã. ⁊ sacre scripture
diuinit⁹ reuelate/ fm quã debz regulari iu
diciũ de fidez moribꝰ subditorũ. quoniã
rectũ est iudex sui ⁊ obliqui ¶ Pro q fide
conseruãda si deberent in curia rhomana
constitui auditores causaꝝ fidei in theo
logia pitissimi nec corrupti moribꝰ. quas
causas oẽs dicũt aliq ad sedẽ aplicã referẽ
das esse. licet hoc nimis generaliter intel
ligant Attendat si hoc eque rationabiliter
fieret. sicut auditores causaꝝ ꝓphanarum
sunt ordinarie ⁊ collegialʼr istituti ¶ Pos
sum⁹ cõformiter ad pdictã phi policiã tri
pliciter distinctã in naturali regimie. po
liciã ecclʼiasticã diuidere qꝰ Alia est papalʼ
Alia collegialis Alia synodalis seu cõcilij
generalʼ. papalis imitat regalẽ. Collegia
lis dñorꝫ cardinaliũ imitat aristocratiam
Synodalis generalis imitat policiã seu
tymocratiã. Vel potius est pfecta policia
que resultat ex omnib⁹ ¶ Sũt ex aduerso
policie si taliter appellari merẽtur. q non
libero ⁊ tanꝗ paternali regimie ducũt. si
cut pcedentes. sed despotico ⁊ seruili iugo
trahũtur. vel ex ꝓprio demerito pmittente
deo q regnare facit vpocritã dicente Job
ꝓter peccata popli. Vel aliũde iusto eius
dem dei iudicio. Vocat aũt eas Arestote.
primã Tyrannidẽ. Alterã oligarciã. Ter
tiam democratiã. In tyrãnide psidet vn⁹
proprius tantũmõ bonũ inqrens volens
subditos impotẽtes. indoctos ⁊ diuisos
abinuicẽ esse. In oligarcia psident pauci
similis ꝗditõis sup alios In democracia
presidet sibiipsi multitudo neꝗ vbi que
rit vnusq̃qꝫ q̃ sua sunt. nõ q̃ cõia ¶ Co
gnoscet ex his studiosus lector. si possit i
ecclʼiastica policia tale aliqd triplʼr ⁊ ꝓpor
tionabiliter inueniri. ¶ Deniqꝫ de poli
tijs mixtis nihil expsim⁹ quoniã fere nul
la est q̃ mixtionẽ excludat. sed a pdominã
ti talis vel talis nominat Decvero latius
explicata sunt in tractatu quodaz de vita
spirituali. Et in sermone illo. Dedit ei pa
ter omnia in manus.

Epilog⁹ premissorũ

Epilogando dicim⁹ qꝰ a pria iusti
cia deriuat. Jus generalʼ in om
nẽ creaturã specialʼ in creaturã ra
tionalẽ et hoc fm multiplices leges. Se
candũ ꝓprie diuinã. fm ꝓprie naturalẽ fm
canonicã. fm ciuilẽ. Fundat iñ pticipata
iusticia imitatrix diuine ¶ Dehinc iuris
dictio q̃druplex fm q̃druplicẽ legem. p
prie diuinã. ꝓprie naturalẽ. canonicã ⁊ ci
uilẽ ¶ Et de qualibet harũ dupliciter ha
beri sermo pt Quoniã alia est coerciua in
inuitũ. Alia doctrinalis. directiua vel ar
bitraria seu spontanea/ dici põt ¶ Porro
fm leges ⁊ iurisdictõnes fundantur dñia
Vnũ glorie. Alterũ iusticie originalʼ. Ali
ud gratie gratificãtis. Aliud euangelicũ
fm leges proprie diuinas. Aliud euãgeli
cũ fm leges canonicas Aliud politicũ vel
ciuile. fm leges ciuiliter datas ¶ Ampli⁹
vero fundant fm pdicta. diuerse policie.
Una regalis seu libera. Altera seruilis et
despotica. Et vtraqꝫ diuidit in ecclʼiasticã
⁊ secularẽ. Secularis libera ⁊ bona diui
dit in Regnũ. in aristocratiã ⁊ tymocratiã
Seruilis ⁊ mala in tyrannidẽ. In oligar

ciam ⁊ democratiã. Eccĩastica bona diui
dit ꝓportionabilr in papatũ in cardinala
tũ ⁊ synodũ. Mala vero re ipsa magꝭ huic
aduerso triplici mõ cognoscit q̃ nomine.
¶ Tãdẽ sub eccĩastica policia cõtinet ap
propriato noĩe ptãs eccĩastica q̃ prio di
uidit qm̃ vna est ordis. Altera iurisdictõ
nis. Ptãs ordis duplex. vna sup corpus
xpi verꝫ in consecratõe. Altera sup corpus
xpi misticũ in sacrorꝫ mistratõe. Ptãs iu
risdictõis duplex. Una in foro exteriori.
Altera in interiori. Ptãs in exteriori du
plex vna coertõnis seu correctõis fm legẽ
proprie diuinã q̃ est excõicatio Altera fm
leges positiuas, canõicas seu ciuiles q̃ iu
risdictõi seculari silis est Rursus potestas
iurisdictõnis in foro interiori duplex est.
Una clauiũ scientie ⁊ ptãtis in absolutiõe
seu remissiõe culparũ. Altera in pene cõ
mutatõe p largitões indulgentiarꝫ ¶ Po
stremo tripliciter hꝫ cõsiderari ptãs eccle
siastica. Uno mõ in se formaliter vel abso
lute. Alio mõ vt in hoc vel illo supposito
materialr seu subiectiue Tertio mõ vsua
liter vel exercitatiue. Usus vero q̃druplex
est licitus ⁊ ratus, licit⁹ ⁊ nõ ratus Illicit⁹
⁊ ratus Illicitus ⁊ irritus. Ratus vero du
pliciter. vel de iure. vel de facto.

¶ Finit tractatul⁹ magis ad inq̃sitões ve
ritatis q̃ ad determiatões edit⁹ ⁊ pnũciat⁹
Constañ. tpe generalis Concilij p parte
Cancellarij Parisien. Anno a natiuitate
dñi. M.cccc.xvij.die.vi. Februarij.

y ¶ Concordia quod
plenitudo ptãtis eccĩastice sit i summo põ
tifice. ⁊ in ecclesia. q̃uis nõ omo similiter
⁊ hoc sub triplici ꝛclusiõe Cui⁹ declaratõ
pz ex tractatu cui⁹ titul⁹ est de ptãte eccles
astica ⁊ de origĩe iuris ⁊ legũ ¶ Pria ꝛclo
¶ Plenitudo ptãtis eccĩastice ꝛplectit in
se plenitudinẽ duplicis ptãtis scz ordis ⁊ iu
risdictõis tã in foro interiori q̃ exteriori/
q̃ circa quẽlibz de eccĩa pt imediate ⁊ abs
q̃ limitatõe exerceri claue nõ errãte Sz si
errat pt p solã eccĩaz synodaliter ꝛgrega
tã, error iudicialit corrigi. ⁊ ne fiat vlteri⁹
lex ĩponi. cui tenebit hñs hmõi ptãtes re
uerent obedire sic matri. ⁊ spõse xpi. et sic
regule a spiritusancto directe. 2. ꝛclus.
¶ Plenitudo ptãtis eccĩastice/ sic ꝓprie
sumpta, nõ pt esse de lege ordiata. nisi in
vnico summo põtifice formaliter ⁊ subiec
tiue Alioq̃n eccĩasticũ regimẽ nõ eẽt mo
narchicũ ⁊ hre posset multiplex caput ex
eq̃. qd̃ apte est hereticũ Nec tñ plenitudo
ptãtis papalis. sic intelligẽda est ĩmedia
te sup oẽs xpianos. q̃ p libito possit ime
diate iurisdictõz in oẽs p seu el alios extra
ordiarios passim exercere. sic ei ĩiudicarz
ordinarijs. q̃ ius hñt ĩmediat⁹. imo ime
diatissimũ sup plebes eis cõmissas actus
hierarchicos exercẽdi. Extẽdit igit pleni
tudo ptãtis pape sup oẽs iferiores. solũ dũ
subest necessitas ex defectu ordiariorꝫ ife
riorꝫ. Vel dũ appet euidẽs vtilitas/ eccĩe
quẽadmodũ dici põt de epis respectu ple
banorꝫ seu ꝓriorꝫ sacerdotũ. q̃ꝫ pñt sup
plere defect⁹. Tertia ꝛclusio. Plẽitudo
ptãtis eccĩastice dũ ponit in eccĩa synodali
ter ꝛgregata cũ plẽitudie executõis hmõi
ptãtis. fit variatio vel eq̃uocatio de h̃ qd̃ est
eẽ in. qz nõ eodẽ mõ est plenitudo ptãtis
eccĩastice ĩ papa ⁊ in eccĩa Fatẽdũ est tñ q̃
est vtrobiq̃ ⁊ principali⁹ in eccĩa suo mõ et
hoc q̃druplici respectu. s. indeuiabilitatis
ac indefectibilitatis extẽsiõis. regulatiõis.
⁊ generalis obligatõnis. cui subijcit etiã
ipe papa tãq̃ ipatrici spõse regis summi/ q̃
põt ꝛdere canones ⁊ diffinire etiãsi fuerit
papa pñs. ¶ Faciũt autoritates subseq̃n
tes p vtraq̃ pte scõe ꝛclusiõis cũ pria ⁊ ter
tia. Dicit ei Bonauẽtura pte. vi. ca. v. sui
breuiloq̃i ex dictis Aug. Sic igit baptism⁹
pt eẽ extra eccĩam. mun⁹ ãt btẽvite nõ nisi
intra ecclesiã repit. q̃ supra petrã fundata
est. q̃ ligãdi ⁊ soluẽdi claues accepit Decẽ
vna q̃ tenet ⁊ possidet oẽz sui sponsi ⁊ dñi
ptãtẽ p quã ꝛiugalẽ ptãtẽ. etiã de ancillis
parere filios pt ¶ Itẽ stephã⁹ papa sic scri
bit Gualbto priarche Nũc vero iterato ti
bi scp̃sim⁹. nolẽtes alic⁹ eccie p̃uilegiũ ifri
gere. lz aplica progatiua possum⁹ de q̃libz
eccĩa clericũ ordiare. Notẽt decreta cũ su
is glos. Qetsi papal ptãs extẽdat ad oẽs
ĩmediate. supple in casu necessitatis vel cui
dẽtis vtilitatis. ñ tñ vult alic⁹ eccie p̃uile
giũ infringere/ supple qz necita velle dz.

¶ Prohemiũ quod
expedit inq̃rere de eccĩastica potestate.

¶ In pria ꝛsideratõe describit ptãs eccle
siastica p cãm q̃dupliceẽ. ¶ In scõa di
stinguit ptãs eccĩastica. multis mõis/ ⁊ oñ
dit q̃ ptãs ordis ẽ eq̃lis in oĩbꝫ sacerdoti
bus. quo ad consecratõem corpis christi.